

“El cinema català pot anar pel món amb el cap ben alt”

JORDI PLAY

Joel Joan (Barcelona, 1970) és actor, guionista i director. Reconegut per treballs teatrals, televisius i cinematogràfics, és també el president de la flamant Acadèmia del Cinema Català.

Ja ha passat prou temps des de la creació de l'Acadèmia del Cinema Català per a fer-ne una valoració.

—El balanç és molt positiu. Molt. Fa cinc o deu anys semblava impossible que poguéssim passar, semblava que el sector no s'uniria al voltant d'una iniciativa com aquesta i ara resulta que és una realitat ben tangible, que cada dia té més membres i que socialment ha tingut molt bona acceptació. A la primera edició dels Gaudí la gent ja en parlava com si fes cinc o sis anys que els organitzéssim! D'alguna manera, el mercat i el públic ho demanaven. Perquè, així com ens prenem seriosament les nostres lletres i tenim molts premis, dotats de diners i de prestigi, al cinema no acabàvem de trobar l'eix vertebrador per a premiar les millors produccions de l'any. I ara ja ho tenim. I els Gaudí són un èxit. Ajudem els productors catalans amb les seves estrenes i cada dia som més, amb la qual cosa estem molt contents.

—**Sembla com si, abans que ens el visualitzéssiu, gairebé ni sabíem que hi havia un cinema català...**

—Estava amagat, mal promocionat, o promocionat d'una manera *amateur*. Teníem uns premis Barcelona, sí, però amb un nom ja de fet terriblement centralista. I tampoc no sabíem ben bé qui els donava, perquè els coordinava el Col·legi de Directors però es votaven mitjançant les associacions de professionals, amb un cens llarguíssim i només hi votaven quatre; el lliurament es transmetia pel Canal 33, a les 12 de la nit i en una emissió en diferit... No ens preniem seriosament nosaltres mateixos.

—**Això ara ha canviat?**

—En el moment en què fas un gest d'autoestima i dius: "Escolta, que nosaltres guanyem Oscars, guanyem Goyes, guanyem Cèsars! Per què el dia que ens donem els nostres premis, ens menystenim? N'hi ha uns altres que ens valoren, no? Ens hem de treure la son de les orelles." Per això vam fer un cop de cap, ens hi vam posar, i vam crear l'Acadèmia.

Però ja era una qüestió latent, ja era a l'ambient. Feia anys que Manel Esteban havia proposat de fer una acadèmia, per exemple. De manera que la idea no és pas nova ni meva.

—**Cinema català és cinema en català, però no només...**

—El cinema català és el cinema fet pels professionals catalans i per productores catalanes, sigui en la llengua que sigui. Molt es fa en espanyol, és cert, però en guany, per exemple, s'han produït quinze pel·lícules amb veu catalana, que és la mateixa xifra que produeix Holanda en neerlandès. És a dir, tenim una indústria seriosa. Comparant per comunitats autònomes, diguem-ne, es veu que el volum d'indústria que tenim al nostre país només és equiparable amb el de Madrid.

—**I per què no en som conscients?**

—Bé, potser perquè sempre hem jugat en camp contrari. I hem menystingut el propi mercat. I la gent que feia cinema a Catalunya el feia per a Madrid, i amb Madrid. Ara comencem a veure per exemple, que tenim un públic, i que hi ha mercat, i que hi ha una demanda dels espectadors de veure les nostres històries en la nostra llengua i explicades per nosaltres mateixos, com ho demostren els serials de TV3, tan diversos com són, o les pel·lícules per a televisió.

—**L'Acadèmia organitza també la Festa d'Estiu, per visualitzar, tots de cop, els premis que els professionals catalans han tingut fora del país...**

—Exacte. Per exemple, ara ha nascut, també en gran part gràcies a l'Acadèmia, una revista, *De Cine*, que dirigeix Jordi Roigé, que parla del nostre cinema. I és important, perquè hàviem arribat al punt grotesc que sabíem més de l'última feina que fa no sé quina estrella de Hollywood que no pas el veí del costat, amb treballs

interessantíssims que, ves per on, es valoren al Canadà o a San Francisco. Per això cal visualitzar-ho. I cal prendre consciència que, de la mateixa manera que el teatre català té un nom a Europa, i que quan la literatura catalana va a Frankfurt hi parla de tu a tu, el cinema també: podem anar pel món amb el cap ben alt. I fer-ho bé.

—**Hi ha prou bon material?**

—Bé, que tenim una tradició de cinema d'autor, des de gent com ara Pere Portabella, Albert Serra i Marc Recha, que fan cinema molt radical i molt de festival? Sí. Que potser ens hem d'escarrassar en el cinema més comercial, més dirigit al gran públic? Doncs també. Però que hi ha talent, sens dubte.

—**I marca de fàbrica?**

—És que és molt divers. Mira, per exemple, l'animació: és una tecla que toquem, i que toquem bé, però resulta que és caríssima, i cada any se'n produeixen molt poques pel·lícules al nostre país. La comèdia, la toquem i hi hem tingut una tradició llarga. I ara, per exemple, en Bayona fa gènere de terror, i el fa molt bé. O la Mar Coll, també per exemple, que fa una pel·lícula molt interessant que diries que és francesa, *Tres dies amb la família*. Potser ara mateix és massa prematur dir quina és la marca Catalunya.

—**Heterogeneïtat?**

—Sí. I seriositat en la feina, també. I la llengua, que és una cosa extraordinària a la qual hem de treure profit.

—**Per què costa tant que hi hagi cinema fet en català?**

—Perquè tradicionalment el mercat natural de les productores era Espanya i tu rodies en l'idioma en què vas al mercat. I també, suposo, per un cert complex. És a dir, ara és a la palestra aquesta llei del cinema que vol posar al Principat el 50% de l'exhibició en català, i sembla com si demanéssim no sé quina cosa terrible. I dius: "Perdoneu, però després de 35 anys de democràcia, de bilingüisme i cooficialitat, continuem al cinema com en època de Franco, sense cap dret garantit!" I això ho hem mamat des de petits: veure cinema al nostre país volia

"Tenim tradició de cinema d'autor? Sí. Ens hem de treure la son de les orelles en el comercial? Sí. Hi ha talent? Sens dubte"

dir veure'l en castellà i, per tant, a l'hora de fer-lo també es feia en castellà. Ara comencem a comprovar que la gent no mira un producte per la llengua en què s'hi parla, sinó pel contingut. Anirà a poc a poc, però és un procés que cal veure en positiu: el primer any dels Gaudí només quatre treballs van competir per la millor pel·lícula en llengua catalana, i aquest any ja seran quinze. Doncs anem fent.

—**La valoració sobre aquesta nova llei del cinema, per tant...**

—Sobretot la trobem positiva perquè subratlla molt la idea que el cinema s'ha de veure en versió original. És a dir, entenem que no es poden trair els enquadraments, el color, etcètera d'una pel·lícula; que si és en blanc i negre no es pot acolorir i au. Amb la llengua, que és una part bàsica de la pel·lícula, en canvi, sempre s'hi ha mercadejat. El fet de doblar pel·lícules antigues (no pas dibuixos animats, anuncis, etc.) és d'una tradició molt franquista, de quan escoltar uns altres idiomes semblava un pecat. I es fa un mal irreparable a l'obra des del moment en què la uniformitza. El doblatge és una màquina d'uniformització, per dir-ho d'alguna manera, on tots els actors tenen les mateixes veus. A més, és que fins ara es donaven situacions molt fortes.

—**Què voleu dir?**

—Que ara ja no passarà més l'ofensa que significava que alguns productors, per tenir la subvenció de l'ICIC, tot i que rodaven en castellà, després doblaven al català, n'estrenaven algunes còpies així i cobraven uns diners de la Generalitat per haver fet una pel·lícula *en català*. Això ja no pot passar, perquè la llei ho canvia, hi posa sentit comú. I també mostra a les *majors* i als exhibidors, que són gent molt conservadora per moltes raons, que els drets lingüístics s'han de respectar. Ja respectem els drets dels no fumadors, no? Tenim dret a dinar en un restaurant sense que ens fumin al costat, i tenim dret també a fumar: se separen els ambients i no passa res. Doncs els catalans tenim dret a escollir si volem ser fumadors o no fumadors, si volem veure cinema en castellà o en català.

—**Dit així sembla fàcil.**

—Costarà, però estic segur que si el govern és ferm acabaran respectant la llei.

—**Han fet declaracions pràcticament apocalíptiques, però.**

JORDI PINYÀ

Caracteritzat per actuar a *Un marit ideal*, ens parla de la llei del cinema: “Costarà, però estic segur que, si el govern és ferm, tothom acabarà respectant la llei.”

—Per una qüestió de tradició, sí. I diuen que molta gent deixarà d'anar al cinema. Bé, si això passa no és pas per l'idioma. Que és un canvi? Sí, però també vam canviar de la pesseta a l'euro, que semblava que el món s'havia d'enfonsar i no ha passat absolutament res. Sí, les coses canvien. Tampoc no podíem comprar condoms a les farmàcies i ara sí que podem, gràcies a Déu [riu]. Un canvi? És clar, però per a millorar, amb més respecte. Diuen que el problema és que serà un precedent, que també s'hi voldran apuntar gallecs i bascos... I aquest ja és un argument que no s'aguanta per enlloc.

—**Aquesta tardor, des de l'Acadèmia, heu anat a Hollywood. Hi heu organitzat les jornades Catalan Movies & Awards. Ens ho expliqueu?**

—Som una acadèmia nova al món i hem anat a Hollywood a donar-hi les nostres credencials. Ha estat una primera presentació. Sabem que són qüestions delicades, però també tenim converses amb l'Acadèmia Espanyola, perquè aquesta proposta no va contra cap idioma, és clar, sinó a favor de sumar-ne més. Ens hem reunit amb Tom Sherak, president de l'Acadèmia de Hollywood, i allà, a l'Egyptian Theatre, hi hem passat, durant tres dies, tots els films en versió original catalana que s'han fet enguany.

—**I els premis?**

—Amb els Petit Gaudí hem volgut reconèixer la feina feta pels catalans que treballen en produccions americanes. I va ser una de les grans alegries de l'expedició: ens vam adonar que els feia molta il·lusió. En vam donar a Clàudia Bassols, que ha rodat amb Van Damme, a Xavier Pineda, que treballa a *The Simpsons*...

—**“Per fi Catalunya m'ha reconegut”, va dir Pineda...**

—Sí. Com que treballen i guanyen els premis en un altre país, al d'origen no es veu tant, però nosaltres hem de saber molt bé que allà hi tenim professionals de molt nivell. I cal lluir-ho. Igualment cal mostrar que tenim una indústria potent, que cada any produeix més en el nostre idioma, un idioma que el parlen més de deu milions d'habitants a Europa, que té una presència molt important als mitjans, la literatura, la música, internet... i que volem que sigui representat a l'NBA del cinema mundial, que són els Oscar.

—**Hi ha possibilitats que això passi?**

—Sí que n'hi ha, sí. No és immediat, ni de bon tros, és clar. Si poguéssim enviar pel·lícules als Oscar, molts dels productors s'ho pensarien dues vegades, en quin idioma les fan. I el dia que guanyéssim un Oscar, imagina-t'ho! I això, bé... Ens costarà més o menys, però tard o d'hora acabarà passant. N'estic convençut.

Núria Cadenes